

Ontdek
Antwerpen- Zuid
met Carmen
Willems!
Kijk op p. 21

Museumdirecteur Carmen Willems:

‘Uiteindelijk is het de emotie waar het om gaat’

Elf jaar was het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA) gesloten voor publiek. Volgende maand heropent het. Het 19de-eeuwse gebouw heeft een prachtige, nieuwe binnenjas gekregen en herbergt maar liefst zeven eeuwen kunst. Carmen Willems (1968) is er directeur. Wie is zij en wat is haar missie?

TEKST: INGRID SPELT | BEELD: NEGIN ZENDEGANI

Voor het interview ploffen we onverwachts neer op het gezellige terras van Revista in de straat waar Carmen Willems woont, om de hoek van het KMSKA. Willems heeft net een rondleiding in het museum achter de rug met een select gezelschap. Ze is snipverkouden dus snelt eerst naar huis voor medicijnen. Ondertussen bestel ik gemberthee. Knappt ze van op. Het is even doorbuffelen tot aan de opening. Vakantie en uitrusten komt eind van het jaar wel, relativeert Willems deze drukke periode als ze vijf minuten later aanschuift. Zo’n deadline geeft ook een enorme dosis energie, vervolgt ze. Willems kijkt uit naar de openingsdag op 24 september. Opgeluisterd met muziek in de zalen. “22 Artists in residence hebben de afgelopen jaren muziek op onze collectie gemaakt. Ze treden tijdens het ope-

ningsweekend op maar zijn ook erna nog te beluisteren. De bekende Vlaamse rockband Het Zesde Metaal heeft nummers geschreven voor zes van onze meesterwerken. Echt bijzonder.” Zeker weten dat Willems ‘stiekem’ tussen het publiek rondloopt. Om de verwondering op de gezichten van de bezoekers te zien.

Ze heeft dit varkentje al eens eerder gewassen: ze was 21 jaar lang directeur van het provinciale Gallo-Romeins Museum in Tongeren. Een museum dat vier jaar sloot voor publiek in verband met een verbouwing. Samen met haar toenmalige team zette ze het museum internationaal op de kaart, en sleepte de titel European Museum of the Year binnen. Vast een reden om haar de bezem door het KMSKA te laten halen? “Wellicht. Voor mij was deze job in elk geval een mooie uitdaging. Ik ►

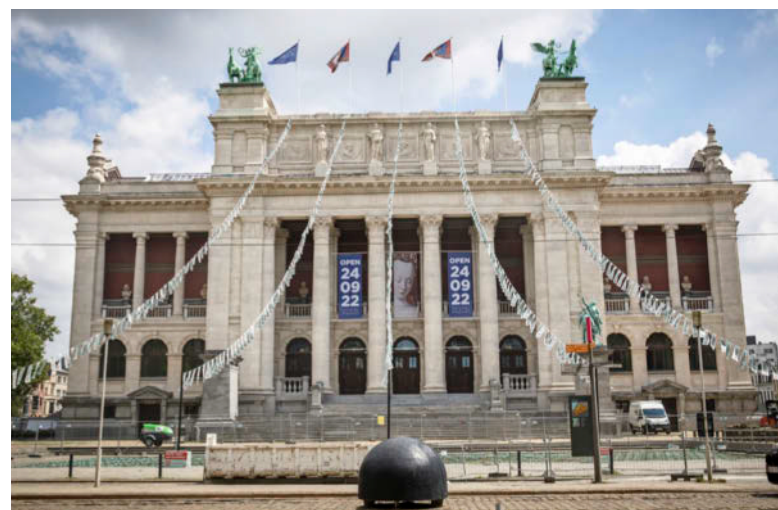
heb altijd het raakvlak gezocht tussen ondernemerschap en cultuur. Ik wil kunst bij het brede publiek brengen. Dat is misschien wel mijn grootste drijfveer.”

In de wolken

In 2017 begon Willems als ad interim, in 2020 werd ze aangesteld als algemeen directeur. Een snelle spurt in een mannenbolwerk. “Wereldwijd is de museumwereld wellicht een mannenbolwerk maar in Vlaanderen zijn er juist veel vrouwelijke museumdirecteuren. Geen idee hoe dat komt. Misschien zijn we hier meer vooruitstrevend? Persoonlijk vind ik dat de beste persoon op de juiste plek moet zitten. Man of vrouw.”

Ze studeerde Economische Wetenschappen en had altijd al een voorliefde voor kunst, cultuur en muziek. En nee, dat is haar niet met de paplepel ingegoten. “Mijn ouders waren helemaal niet zo kunstzinnig of kunstminnend.

Pas als je mensen kunt raken, zul je ze iets bijbrengen

Mijn vader was schooldirecteur en kreeg in die functie geregeld culturele uitnodigingen. Dan mocht ik mee naar klassieke concerten en tentoonstellingen. Zo is mijn liefde voor kunst en muziek ontstaan. Hoorde ik als kind pianomuziek, dan was ik in de wolken. Al snel speelde ik zelf piano en viool. En, ik ben vernoemd naar de opera *Carmen*. Misschien heeft die vernoeming onbewust meegespeeld in mijn liefde voor cultuur. Ik raak ontroerd door kunst en muziek.” Na de middelbare school wilde Willems kunstgeschiedenis studeren of naar het conservatorium. Haar vader, down-to-earth, dacht daar anders over en stelde een degelijke studie voor. Eentje waarmee je geld kunt verdienen. “Kunst zag hij als een luxe studie. Dat kwam later wel.”

Schoonheid in een bouwput

Vijf jaar staat ze nu aan het roer van het KMSKA. ‘Museum gesloten’, zo heeft ze het

nooit helemaal gezien. Het KMSKA heeft in die periode elf miljoen bezoekers aangetikt. Want de collectie werd tijdelijk elders ter wereld getoond. “Onze collecties hebben in bruikleen over de hele wereld harten veroverd en waren onderdeel van tijdelijke tentoonstellingen. De eerste weken wist ik ook helemaal niet dat de collectie tijdens de renovatie nog in het gebouw bewaard werd. De regen kwam door het dak! Tot ik door de werfmeester werd rondgeleid in de werf. Het ene na het andere rek dat ik opentrok bevatte een meesterwerk. Al die schoonheid in zo’n lawaaiërende bouwput raakte me. Het was een totaal irreële wereld.”

Het gaat om emotie

Alle inwoners van Antwerpen naar het museum krijgen is een extra uitdaging. Jong, oud, autochtoon en allochtoon. “Antwerpen is een stad met vele nationaliteiten. Hoe zorg je ervoor dat zij de trappen van het museum bewandelen? Hoe pak je dat aan? Wat komt op zaal en welke verhalen worden verteld? Om dat goed te kunnen bepalen, hebben we mede een testpubliek in het leven geroepen: De Schoonste Honderd. Deze doorsnede van de multiculturele samenleving test alles wat op zaal komt. Op een soortgelijke manier willen we de moeilijker bereikbare jeugd interesseren. Ik weet zeker dat we dat voor elkaar kunnen krijgen door samenwerkingen met jongerenorganisaties aan te gaan. Jongeren van nu zijn de bezoekers van later. Je moet ze anders naar kunst laten kijken. Zo bieden we gelaagde informatie aan. Jongeren, en ook oudere generaties, hebben vaak weinig voorkennis. Kunsteducatie op school staat al jarenlang op een laag pitje. Maar je hoeft niet per se te weten dat Rubens een meester uit de 16de eeuw is om te kunnen genieten van kunst. Bezoekers hoeven niet weg te gaan met feiten- en datakennis. Het is leuk als ze er iets van opsteken maar uiteindelijk is het de emotie waar het om gaat. Pas als je mensen kunt raken, zul je ze iets bijbrengen. Achteraf zijn jongeren vaak verrast dat oude meesters in hun tijd al zo controversieel dachten. Dat je dit terugziet in hun werk. Zo ontstaat er ►

‘Je hoeft niet te weten dat Rubens een meester uit de 16de eeuw is om te kunnen genieten van kunst’

een levendige discussie en interesse. In feite ben je als museum een leermachine maar niemand mag dat weten.”

Haar persoonlijke favoriet verandert dagelijks. Nu is ze groot fan van de *Madonna* van Fouquet (1454). “Een iconisch werk. Hoe kan dit doek eeuwen terug geschilderd zijn? Het is superoud en tegelijkertijd zo eigentijds. Fouquet brengt een gestileerde Madonna in beeld, heel anders dan Rubens bijvoorbeeld. Het is zo’n sterk beeld. Fouquets Madonna overklast de *Mona Lisa* van Da Vinci of *Het melkmeisje* en *Meisje met de parel* van Vermeer. Ja, dat durf ik met stelligheid te zeggen. Dit schilderij gaat de wereld veroveren. Het spat ervanaf.”

Missie volbracht?

Na de opening valt ze vast en zeker in een diep gat. Missie volbracht? “Dan beginnen we pas. Samen met mijn team wil ik het museum internationaal op de kaart zetten. Mijn agenda staat het komende

jaar vol. Ik ontvang prominente gasten, geef rondleidingen aan collega-directeuren, sponsors en de pers. We maken continu tijdelijke tentoonstellingen, gaan ook samenwerkingen met theaters en dansensembles aan, en ga zo maar door. Het KMSKA is het grootste museum van Vlaanderen met de belangrijkste topcollectie. De collectie evenaart de collecties van het Rijksmuseum, het Louvre en het Prado maar dan kleiner. Of er nog een werk op mijn verlanglijstje staat? Ja, *De intrede van Christus te Brussel* van Ensor, die nu in het J. Paul Getty Museum in Los Angeles hangt. Het schilderij hoort eigenlijk in onze collectie thuis. We hebben de grootste Ensor-collectie ter wereld. Maar die wens blijft waarschijnlijk een droom. Misschien kunnen we het werk eens tijdelijk tonen. Bij die gedachte word ik al blij.”

Het nieuwe KMSKA: blijven ontdekken

Architect Dikkie Scipio heeft het museumconcept teruggebracht naar het oorspronkelijke ontwerp en nieuw volume in een oud gebouw gecreëerd. Binnen is dan ook een nieuw museum gebouwd met houten vloeren, warme kleuren en natuurlijk licht. De zeven eeuwen oude collectie bestaande uit 650 werken van Vlaamse primitieven, expressionisten en beroemde meesters zoals Rubens, James Ensor en Rik Wouters, is thematisch opgebouwd en verdeeld in werken voor en na 1880. Het KMSKA heeft 2,4 kilometer aan gangen met kunst. 7750 werken staan in depot. De zalen worden symmetrisch opgevolgd. De werken na 1880 worden getoond in contrastrijke ruimtes met aandacht voor de werken. De grootste Ensor-collectie ter wereld is ondergebracht in één vleugel. De tuin van het museum is vrij toegankelijk voor de buurt.

Willems: “Ik heb een grote bewondering voor Dikkie Scipio. Met oog voor detail heeft ze een spectaculair gebouw in ere hersteld. Bezoekers weten niet wat ze zien! En dat geldt ook voor onze collectie. Mensen zullen blijven ontdekken. 130 meesterwerken zijn gerestaureerd. Werken die voorheen niet getoond konden worden omdat de schilderijen in zo’n slechte staat waren. De restaurateurs hebben een staaltje vakwerk geleverd. Fabuleus! En heel bijzonder: de grote werken van Rubens worden op zaal gerestaureerd. Net als bij *De nachtwacht* in het Rijksmuseum. Het publiek kan meekijken.”

Zin besteedt volgend nummer opnieuw aandacht aan het KMSKA. Het museum opent op 24 september. [KMSKA.be](https://www.kmska.be)

1. Klassieke en kleurrijke kleding bij Colorful Standard
2. Art-nouveauihuis Het Bootje
3. Carmen Willems op het terras van Revista
4. De Waterpoort is een beschermd monument en in 2017 gerestaureerd

Zin Magazine gaat met Carmen Willems op stap in het levendige Antwerpen-Zuid. Een stadswijk die haar hart heeft gestolen.

Ze komt oorspronkelijk uit het provinciale ‘De Limburg’ maar ze heeft sinds een jaar een appartement in ‘Zuid’ (Vlamingen zeggen: ‘t Zuid). Op een steenworp afstand van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen. Zuid is een hip dorp in een stad, vertelt ze op het terras van **Revista** ([Facebook.com/www.revista.be](https://www.facebook.com/www.revista.be)), een van haar favoriete plekjes voor een cappuccino, ontbijt of lunch. Ze wisselt het drukbezochte, strak ingerichte café af met de ontbijtcafés **The Soul Café** ([thesoulantwerp.com](https://www.thesoulantwerp.com)) en **Charlie’s** ([Charlies-antwerpen.be](https://www.charlies-antwerpen.be)), een stukje verderop. Drie van haar favorieten. Ze doet alles lopend of op de fiets. “Zo fijn dat je hier alles in de buurt hebt en je de auto kunt laten staan!”

Doordeweeks is Carmen in deze bruisende stadswijk, in de weekenden gaat ze terug naar Tongeren, naar haar man en werkende, volwassen kinderen. Met z’n vieren bewonen ze in Tongeren haar ouderlijk, karakteris-

tieke huis. Zo heeft Willems de *best of both worlds*: leven in een bruisende stad én in een rustiger provinciestadje, vertelt ze onderweg naar ijssalon **Gelato Giuliano** ([Gelato-giuliano.com](https://www.gelato-giuliano.com)). “Ze maken het lekkerste ijs in mijn eigen straat! *Salted caramel* is verkozen tot het beste ijs van het land. Dat moet je echt eens proeven. Die smaak is ook mijn favoriet. Maar *Crunch banana* is net zo goed.”

Haar echtgenoot trekt doordeweeks wat vaker naar de stad nu ze op ‘t Zuid bivakkeert. “Dan gaan we samen bijvoorbeeld lekker uit eten. In de weekenden zitten mijn kinderen nog wel eens in het appartement. Hebben ze het rijk alleen en kunnen ze uitgaan. Kijk om je heen: er zijn talloze cafés, gezellige, volle terrassen en vele restaurantjes. Zuid is wat dat betreft een walhalla. Je kunt je hier prima een weekend vermaken. ‘Laat mama maar op kot gaan,’ reageerden ze dan ook toen ik deze baan kreeg. Mijn kinderen hadden er totaal ►

De schatten van ‘Zuid’. Op pad met de museum-directeur

geen moeite mee en zagen het voordeel er wel van in. In het begin vond ik het zelf wel eens lastig. Ik had het gevoel altijd onderweg te zijn. Je moet als koppel ook wennen aan een andere manier van leven. Nu zou ik niet anders meer willen. Iedereen is heel gelukkig zo. En als er iets speciaals te vieren is, ga ik doordeweeks terug naar Tongeren. Mijn gezinsleven is belangrijk.”

Willems houdt van lekker eten en kookt graag voor grote groepen. Ze is namelijk opgegroeid in een groot gezin met vijf kinderen, legt ze uit. “Vlees haal ik dan bij de **Butcher's Store** (*Butchersstore.be*). Moet je eens proeven, beter kun je niet krijgen. Houden gasten niet van vlees, dan loop ik door voor vis naar de Premium Seafood Shop van **Marineau** (*Marineau.be*). Hoewel vrienden en familie ook heel graag uit eten gaan als ze hier zijn. De sfeer op 't Zuid is aanlokkelijk. Je wilt eropuit. Meestal neem ik ze mee naar high-dining-adresjes zoals **Izumi** (*Izumi.be*). Je kunt er fijn Japans eten. Een vader en twee dochters runnen het restaurant. Zulke leuke mensen. In **Brasserie Den Artist** (*Brasserieledenartist.be*) kun je weer terecht voor heerlijke Vlaamse gerechten. Heb ik zin in Italiaans, dan ga ik meestal naar **Puro 26** (*Puro26.be*). Je kunt er ook afhalen. Eigenlijk is het best lastig kiezen: er is zó veel keuze. Bij hotel-restaurant **Pilar** tegenover het museum hebben ze ook een topkeuken.” Zin's journalist en fotograaf kunnen dat beamen. Ze verbleven in het eclectische hotel Pilar, en genoten er van een heerlijk ontbijt!

Willems is gek op bijzondere concepten. “Bij mij om de hoek heb je **Jerom** (*Restaurantjerom.be*), met een galerie erbij. Een leuk totaalconcept van toegankelijke kunst en fantastisch eten. Als ik nog energie over heb, pak ik erna een film bij het **FOMU**, het fotomuseum. Naast goede tijdelijke tentoonstellingen heeft het museum een prachtige filmzaal met alternatief aanbod. De opening van het KMSKA gaat voor het FOMU ook voor een extra ervaring zorgen. Zo versterk je elkaar. Voor de opening koop ik misschien wel een nieuwe outfit bij **Enes** (*Enes.be*). Lekker dichtbij, en dan draag je ook echt iets bijzonders. O, en wist je dat ze op 't Zuid de beste pitabroodjes van de stad verkopen? Bij **Finjan** (*Finjan.be*).”■

3x MOOIE MODE

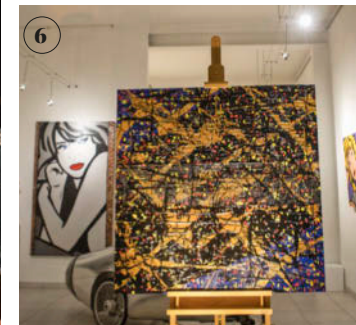
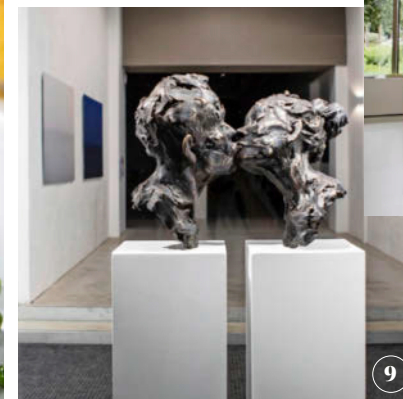
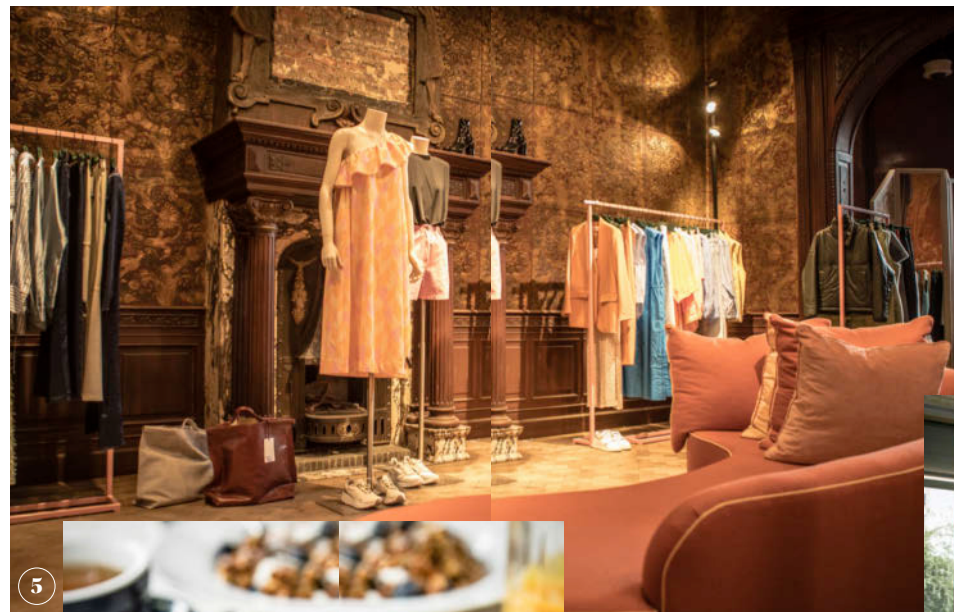
■ **DUURZAAM** Bij de keten Colorful Standard vindt u een kleurrijke selectie duurzame kleding. Voor mannen en vrouwen. Volkstraat 34, *Colorfulstandard.com*

■ **ITALIAANSE MAATPAKKEN** Zoekt uw partner een exclusief Italiaans maatpak voor een bijzondere gelegenheid, dan zit u goed bij PM Eleganza Milanese. Massimo Pirrone wilde zijn maatkleding in gesofisticeerde look met andere stijlvolle mannen in België delen. En dat is gelukt! PM Eleganza Milanese heeft een eigen atelier in Italië. Volkstraat 28, *Pmeleganzamilanese.be*

■ **MINIMALISTISCH & VROUWELIJK** Tussen de rekken van Baby Beluga treft u high fashion en nieuwe labels aan in een chique vrouwelijke look. Hier móet u even naar binnen lopen. Volkstraat 1-3, *Babybelugastore.com*

- 5. Bijzondere kleding bij Enes
- 6. Bart Verheyen Gallery
- 7. Gallery Sofie Van de Velde
- 8. Ontbijt bij hotel Pilar
- 9. vcrb gallery
- 10. Baby Beluga: high fashion en nieuwe labels
- 11. Tamo: smaakvol en kleurrijk Thais restaurant

3x GAVE GALERIEËN

■ **BETAALBAAR** Bij Art Studio & Workshops Nobody & Friends koopt u rechtstreeks bij de kunstenaar. Martine Cuyvers organiseert elke maand een wisselende tentoonstelling. Volkstraat 62, *Nobodyandfriends.be*

■ **EIGEN WERK** Bart Verheyen toont in zijn galerie eigen werk en verbeeldt de mens als antiheld. In zijn werk ligt het verlangen om de schepping nog eens over te doen. De Burburestraat 17, *Bartverheyen.com*

■ **INTERNATIONAAL** Bij Gallery Sofie Van de Velde ziet u verrassend werk van internationale kunstenaars. Sofie is opgegroeid met kunst. Haar vader startte de galerie in de jaren 70. Ze werkt vooral met jonge kunstenaars en gevestigde mid-career artists. Vlaamse Kaai 74/75, *Sofievandevelde.be*

‘Jerom biedt een leuk totaalconcept van toegankelijke kunst en fantastisch eten’

3x LEKKER ETEN

■ **DE THAI** Tamo serveert heerlijke curry's en andere mooie gerechten. Te heet? Echt niet. De meeste gerechten zijn mild van smaak. Bij Tamo wordt u verrast door de bediening in Peaky-Blinders-outfit en de smaakvolle kleurrijke ruimte. Aanrader: reserveer een plekje op het kleine overdekte terras. Volkstraat 44, *Tamorestaurant.com*

■ **DE ITALIAAN** Ristorante Da Vinci heeft een rijke authentieke keuken. Hier geniet u van handgemaakte pasta's en brood en pizza's uit eigen houtvuuroven. Hun gerechten zijn ware kunstwerkjes, en lekker. Verschansingstraat 1, *Davinci-zuid.be*

■ **GEZONDE WERELDKUKEEN** De onbewerkte exotische ingrediënten verwerkt in heerlijke ontbijtjes en lunches van Murni Pure Smile Food maken gezonder en sterker. Heeft u een allergie of bent u intolerant voor gluten of lactose, dan kunt u hier prima terecht. Ook open voor diner. Leopold de Waelplaats 10, *Murni.be* ►

**Zin in
Antwerpen?**
Kijk voor een
lezersaanbieding
op p. 127

3x SMAKELIJKE TUSSENDOORTJES

■ AMERICAN PANCAKES

Bij Stacks Pancakes smult u van de lekkerste pancakes met een vleugje Vlaamse finesse. Volkstraat 36, Stacks-pancakes.be

■ FROZEN YOGHURT

Moochie Yogurt IJssalon serveert frozen yoghurt gemaakt van honderd procent biologische yoghurt met nul procent vet en weinig suiker. Gezonder dan traditioneel ijs! Het is bijna onmogelijk om te kiezen uit de vele toppings. Scheldestraat 77, Moochie.be

■ OVERHEERLIJKE TAARTEN

Voor hartige en zoete taarten moet u bij Pâtisserie Les Tartes de Françoise zijn. In het atelier kunt u zien hoe de taarten gemaakt worden. Volkstraat 8, Tartes.be

Extra Tip

■ HUUR EEN DEELFIETS Velo

Antwerpen heeft op diverse plekken in de stad, onder andere bij station Antwerpen maar ook in Zuid, opvallende rood-witte fietsen staan. Wel 4000. Zo ontdekt u op een leuke en vlotte manier de stad. Een dagpas kost 5 euro (30 min. per rit). Het enige dat u hoeft te doen is de Velo-app downloaden, reserveren en een fiets van het slot halen. Velo-antwerpen.be ■

2x CULTUURHAPPEN

■ **CULTUREEL CENTRUM** In het Zuiderpershuis snuift jong en oud cultuur op: muziek, theater, comedy, expo, dans, films, festivals, lezingen of workshops. U kunt er ook terecht voor groepsrondleidingen. Het gebouw heeft een ongekende historie. Als voormalige krachtcentrale voorzag het Zuiderpershuis de Antwerpse haven een eeuw lang van energie. Waalsekaai 14, Zuiderpershuis.be

■ **BEELDKIJKEN** Het FOMU heeft een veelzijdige collectie foto's van het prille begin tot vandaag. Internationale fotografen tonen hun werk in tijdelijke tentoonstellingen. U kunt ook een rondleiding boeken. In de fraaie filmzalen zijn dagelijks filmvoorstellingen te zien. De collectie wisselt drie keer per jaar. Waalsekaai 47, Fomu.be

Deroma.be

3x WIJNBAR PLUS

■ **LOCAL WINE HERO** Bij het gezellige Tannin met Thaise sommelier Tawat zit het met de passie voor wijn wel goed. Hij leerde het vak van zijn schoonvader. Mede-eigenaar William heeft een wijngaard in Portugal. Een hotspot, deze wijnbar! Volkstraat 50, Tannin.be

■ **KUNST & WIJN** Esprits des Vins en Esprit de l'Art treft u tegenover het KMSKA. De eigenaren zijn gepassioneerde kunst- en wijnverzamelaars. Unieke wijnen! Leopold de Waelplaats 4, Espritsdesvins.com

■ **TRENDY** Houdt u van wijn én lekker eten, dan gaat u naar Patine, eveneens tegenover het KMSKA. Heerlijk voor een lunch of diner. Met een Kreeftavond op dinsdag, Steakavond op donderdag en Sunday Roast op de zondag. Leopold de Waelstraat 1, Gastro-by-mo.be

12

13

15

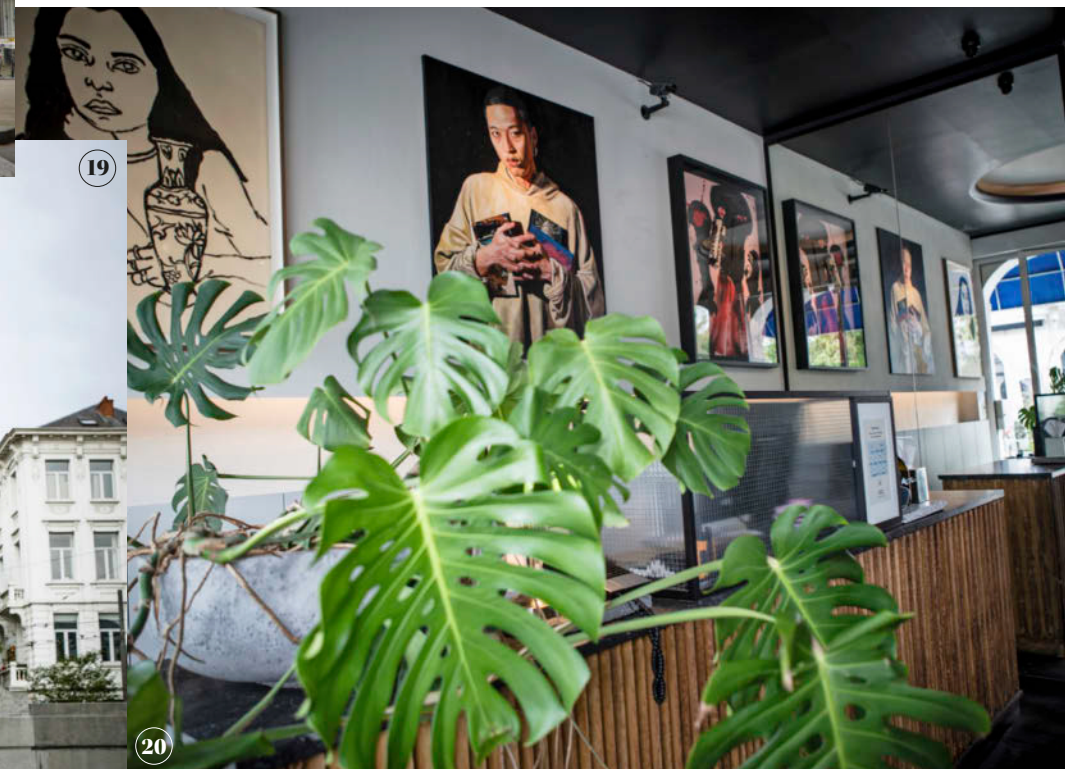
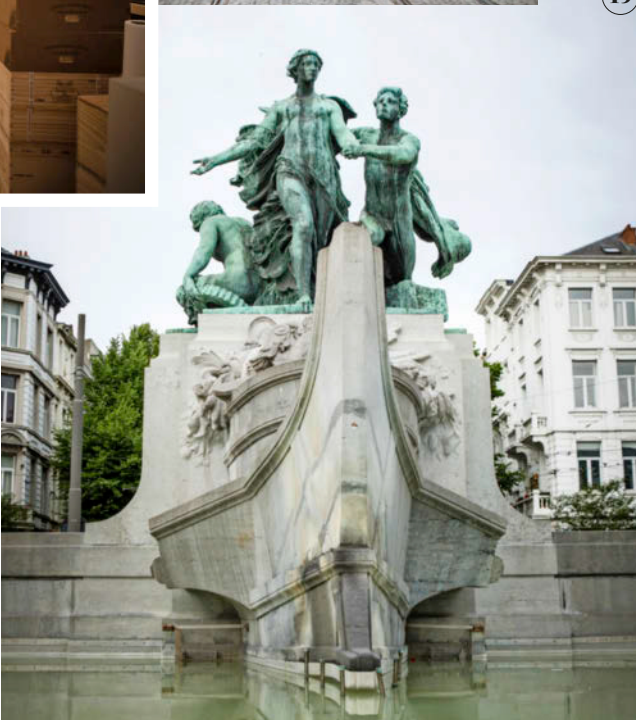
16

17

18

19

20

- 12. Het beste vlees vindt u bij de Butcher's Store
- 13. De kade vlakbij het FOMU
- 14. Het Marnixplein met het monument *Schelde Vrij*
- 15. Pâtisserie Les Tartes de Françoise
- 16. Overall in de stad kun je deelfietsen huren
- 17. Kunst & wijn: Esprits des Vins en Esprit de l'Art
- 18. Met de tram bent u zo in het centrum. Op de achtergrond het Gerechtsgebouw
- 19. Bronzen beeldengroep op de Lambermontplaats
- 20. Kunst bij foodbar/hotel Pilar